

Vergaderjaar 2023–2024

22 660

Conferentie van commissies voor Europese aangelegenheden uit de parlementen van de lidstaten van de EU en van een delegatie uit het Europees ParlementBS/ Nr. 90 HERDRUK¹**VERSLAG**

Vastgesteld 18 april 2024

Van zondag 24 maart tot en met dinsdag 26 maart 2024 vond in Brussel, België, de LXXI plenaire conferentie van commissies voor Europese aangelegenheden van de parlementen van de Europese Unie plaats, hierna aangeduid als de plenaire COSAC. Naast de genoemde delegaties namen ook delegaties van de nationale parlementen van de kandidaat-lidstaten van de Europese Unie deel als waarnemer, evenals delegaties van het Verenigd Koninkrijk, het Europees Parlement, de Raad van de Europese Unie en van de Europese Commissie.

De Nederlandse delegatie naar deze conferentie bestond voor de Eerste Kamer uit Bastiaan van Apeldoorn (SP), voorzitter van de commissie voor Europese Zaken, tevens delegatieleider namens de Eerste Kamer, Tekke Panman (BBB), commissielid, en voor de Tweede Kamer Eddy van Hijum (NSC), delegatieleider namens de Tweede Kamercommissie voor Europese Zaken, Emiel van Dijk (PVV), commissielid, en Thom van Campen (VVD), commissielid. De ambtelijke ondersteuning bestond uit Ilse van den Driessche (Eerste Kamer), Janneke Timmer, Jeannette Mak en Edgar Hoedemaker (Tweede Kamer).

De delegatie brengt als volgt verslag uit²:

1. En marge van de conferentie

Voorafgaand aan de conferentie heeft de delegatie op zondag 26 maart 2024 een technische briefing gekregen, verzorgd door de Nederlandse ambassade te Brussel. Deze briefing werd verzorgd door Han Peters, tijdelijk zaakgelastigde a.i. namens Nederland. Met name is gesproken over het politieke landschap in België, de relaties met Nederland en het Belgische EU-Voorzitterschap.

¹ Herdruk i.v.m. toevoeging letters Eerste Kamer

² De documenten bij deze plenaire vergadering zijn te raadplegen op de website van IPEX: <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/conferences/cosac/home>

In de marge van de bijeenkomst hebben delegatieleden van de Tweede Kamer op maandag gesproken met de permanente vertegenwoordiging. De gesprekken werden gevoerd met permanent vertegenwoordiger Pieter Jan Kleiweg de Zwaan en de juridisch adviseur van de permanente vertegenwoordiging. Dat gesprek ging over actuele ontwikkelingen in de Europese Raad. Vervolgens werd in het kader van het rapporteurschap rechtsstatelijke ontwikkelingen in de EU gefocust op actualiteiten inzake de rechtsstaat in diverse EU-lidstaten.

In de marge van de bijeenkomst heeft een deel van de delegatie van de Tweede Kamer op dinsdag gesproken met Anton Hofreiter, voorzitter van de commissie voor Europese Zaken van de Duitse Bundestag. Ook hier stond het onderwerp rechtsstatelijke ontwikkelingen in de EU centraal.

2. Plenaire COSAC

Opening en procedurele zaken

Mevrouw Éliane Tillieux, voorzitter van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, verzorgde de opening. Zij lichtte het programma van de plenaire COSAC toe en benadrukte dat zij als voorzitter van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers ook betrokken is bij de commissie voor Europese Zaken.

Vervolgens was het woord aan de heer Gaetan van Goidsenhoven, lid van de Belgische Senaat en vicevoorzitter van de commissie voor Europese Zaken. Hij benadrukte het belang van het EU-voorzitterschap voor België en hield een uiteenzetting over de precaire geopolitieke omstandigheden waarin de EU zich momenteel bevindt.

De openingssessie werd afgesloten door de heer Othmar Karas, eerste vicevoorzitter van het Europees Parlement. Hij heette de COSAC-deelnemers, mede namens voorzitter van het Europees Parlement Roberta Metsola, van harte welkom. Zijn bijdrage ging vooral in op de aanstaande Europese verkiezingen en de onderwerpen die daarbij volgens hem van belang zijn. Hij riep nationale parlementen op om hieraan bij te dragen, om op die manier de opkomst bij de Europese verkiezingen te vergroten.

Mevrouw Éliane Tillieux, voorzitter van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, zat vervolgens het agendapunt over procedurele zaken voor. De agenda werd zonder wijzigingen aangenomen. Zij bracht verslag uit van de Troika-voorzittersbijeenkomst de avond ervoor. Naar aanleiding daarvan is er een lijst van conceptconclusies en conceptcontributies toegestuurd, inclusief oordeel over de ingediende amendementen.

Zij refereerde in dit onderdeel ook aan de brief die namens Nederland en Denemarken, getekend door 23 Kamers/parlementen, naar het Belgische EU-voorzitterschap van de Raad en het raadssecretariaat is gestuurd over het voornemen om nationale parlementen geen toegang meer te geven tot delegates portal. Mevrouw Tillieux gaf in haar bijdrage aan dat in de conceptcontributies tegemoet gekomen is aan deze brief door de strekking ervan hierin op te nemen.

De Nederlandse delegatie was echter van mening dat de strekking van de brief niet voldoende in de conceptcontributies stond. Het lid **Van Hijum** nam het woord. Hij bedankte het voorzitterschap voor de passage in de conceptcontributies, maar kondigde aan dat Nederland daarop nog wijzigingen zou indienen. Van Hijum stelde dat het afsluiten van delegates portal voor nationale parlementen in strijd is met transparantie van EU-besluitvorming.

3. Sessies

Sessie I: Evaluatie van de wetgevende agenda van de Europese Unie 2019–2024 en vooruitblik op de strategische agenda van de Raad voor 2024–2029

Deze eerste sessie werd voorgezeten door de heer Gaetan van Goidsenhoven.

De eerste spreker was de heer Georges Gilklnet, vicepremier van België en Minister van mobiliteit. Hij sprak over de uitdagingen waar het Belgische EU-voorzitterschap voor staat, zoals bestaanszekerheid, klimaat, geopolitiek en veiligheid. Het Belgische EU-voorzitterschap had op dat moment reeds 60 dossiers afgerond, die tegemoetkwamen aan de verschillende prioriteiten van het EU-voorzitterschap. Voorbeelden van deze dossiers zijn het pakket ter bescherming van de democratie, de rechtsstaatsdialoog, stappen richting een onderhandelingskader met Bosnië en Herzegovina, en regels over vrouwenrechten.

Na de uitdagingen van het Belgische voorzitterschap ging de heer Gilklnet in op de uitdagingen bij de aanstaande verkiezingen van België en het Europees Parlement. Grote thema's die een belangrijke rol spelen in de toekomst zijn onder andere klimaatverandering, het Midden-Oosten, mobiliteitsbeleid, de toekomst van de interne markt en de hervorming van de EU. De heer Gilklnet gaf aan dat kiezers en nationale parlementen de rol van architect moeten spelen om de volgende Europese Commissie het gebouw te kunnen geven om aan die uitdagingen te gaan werken.

De tweede spreker was mevrouw Ivanna Klympush-Tsintsadze, voorzitter van de commissie voor Europese integratie van het Oekraïense parlement. Zij sprak over de oorlog en het pad richting EU-toetreding van haar land. De oorlog brengt veel emoties met zich mee. Zij voelt dagelijks de pijn en wanhoop. Ze benadrukt dat als Rusland niet gestopt wordt, de oorlog over kan slaan naar andere Europese landen. In Oekraïne wordt men nog steeds wakker van het geluid van granaten en de oproep naar schuilkelders te gaan. Zij noemt de oorlog barbaars. Ze deed de oproep aan COSAC om de bevroren Russische tegoeden in te zetten voor de financiering van hulp aan Oekraïne.

Mevrouw Klympush-Tsintsadze sprak vervolgens over de strategische agenda 2019–2024 die is opgesteld door de Europese Raad. Zij is van mening dat daarin een grote fout is gemaakt. De annexatie van de Krim was al in 2014, dus de Russische agressie was al lang en breed bekend, maar toch werd hierover in 2019 niks gezegd in de strategische agenda. Er is in die tijd juist nog geïnvesteerd in Rusland, bijvoorbeeld in Nord Stream 2. De strategische agenda van 2019 vond zij al achterhaald op het moment dat de agenda uitkwam. Daarom pleit zij voor een nieuwe visie in de EU-strategische agenda 2024–2029. Strategische autonomie moet volgens haar voorop staan. In die agenda vraagt zij om ruimte voor de versterking van de economische links tussen de EU en Oekraïne.

Sessie II: Genderbeleid en de representatie van mannen en vrouwen in parlementen

Mevrouw Tillieux zat deze sessie voor en lichtte toe waarom dit onderwerp van groot belang werd geacht. De Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers had een doorlichting laten maken van de gendersamenstelling en van het genderbeleid van de Kamer. Dat had geleid tot een nieuwe strategie en aanbevelingen. Zij hoopte dat de innovatieve initiatieven van de Kamer andere parlementen kon inspireren

om zo de gelijkheid van mannen en vrouwen in het parlement te kunnen bevorderen. In dit kader kondigde zij ook aan dat de paragrafen over genderbeleid in de contributies als verklaring ter ondertekening aan de delegatieleden zou worden voorgelegd. De heer Sjövall lichtte het onderwerp en de cijfers in de parlementen vervolgens toe op basis van de resultaten van het halfjaarlijks COSAC-rapport.

De sessie werd vervolgens ingeleid met bijdragen door mevrouw Marie-Colline Leroy, de Belgische Staatssecretaris voor Gelijke Kansen, Diversiteit en Gendergelijkheid, mevrouw Latifa Gahouchi, Belgische senator en voorzitter van de adviescommissie voor gelijke kansen voor mannen en vrouwen, mevrouw Agnes Hubert, stichtend lid van de Gender5+ en professor aan het Europa-college, en mevrouw Maruša Gortnar, hoofd van de afdeling onderzoek en beleidsondersteuning van het Europees Instituut voor Gendergelijkheid (EIGE).

Bij de inleidingen en tijdens het debat kwam onder andere het gebrek aan vertegenwoordiging van vrouwen in de samenleving in het algemeen en in het bijzonder in de politiek aan de orde. Met name hun ondervertegenwoordiging in de nationale parlementen, maar ook op lokaal en regionaal beleidsniveau, werd daarbij belicht. Verder werd aandacht besteed aan de economische, sociale en culturele obstakels voor de volledige deelname van vrouwen en of en hoe quota kunnen worden gebruikt om de vertegenwoordiging van vrouwen in de politiek te bevorderen. Ook de rol en deelname van mannen aan discussies over gendergelijkheid werd ter sprake gebracht. Tot slot werd ingegaan op initiatieven op EU-niveau, vooral met het oog op de komende verkiezingen voor het Europees Parlement in juni 2024.

COSAC-voorzittersbijeenkomst: conclusies en contributies

In de bijeenkomst van de commissievoorzitters werden de conceptcontributies en -conclusies besproken, evenals de door delegaties ingediende amendementen op de conceptteksten. Over alle ingediende amendementen is gestemd.

De Eerste en Tweede Kamerdelegatie hadden onder andere tekstsuggesties ingediend met het oog op betere aansluiting van de contributies op de strekking van de brief die eerder was gestuurd naar het Belgisch voorzitterschap en het Raadssecretariaat over de toegang van parlementen tot de delegates portal. Deze amendementen zijn ten dele overgenomen.

Sessie III: Open strategische autonomie: concurrentie en veerkracht

Deze derde sessie werd voorgezeten door de heer Gaetan van Goidsenhoven. De sessie bevatte toespraken van de heer Nicolas Schmit, Eurocommissaris voor werkgelegenheid en sociale rechten, de heer Thierry Breton, Eurocommissaris voor de Interne Markt, en de heer Marek Hudon, hoogleraar aan de Solvay Brussel School of Economics and Management.

Eurocommissaris Schmit sprak over transitie die nu plaatsvinden. Daarbij zijn verschillende ontwikkelingen van belang, zoals digitalisering, de concurrentiepositie tegenover China, het behoud van ecologische waarden, en een rechtvaardige energietransitie. Hij maakte een voornaam punt over het voorbereiden van de Europese beroepsbevolking op de digitale transitie: het vernieuwen van vaardigheden, meer opleidingen

bieden, een leven lang leren. Tegelijk moet de EU zich focussen op hoogstaande werkomstandigheden.

Eurocommissaris Breton sprak over het strategisch kompas in relatie tot de interne markt. Hij pleit voor een autonoom Europa, maar dat is in zijn ogen iets anders dan protectionisme. De concurrentiekracht van de EU moet versterkt worden door goede productiecapaciteit, economische veiligheid en vergroting van de defensiecapaciteit.

Professor Hudon focuste in zijn toespraak op het concept van strategische autonomie. Hij stelde dat het voor de EU van belang is dat het democratische gehalte in ogenschouw wordt genomen. Instellingen moeten dichtbij burgers, bedrijfsleven, sociale partners, NGO's en overheden staan. Hij benadrukte hierbij het belang van het regionaal beleid van de EU, omdat dat kansen biedt voor de vergroting van de coherentie van EU-beleid.

In totaal vroegen 33 deelnemers het woord. Het lid **Van Apeldoorn** bracht in deze sessie in dat ook in de Eerste Kamer door velen de versterking van de strategische autonomie van de EU wordt onderschreven, niet enkel ten aanzien van China, maar ook breder; ook ten aanzien van de VS. Volgens hem moet een beleid voor strategische industriële autonomie en veerkracht echter niet alleen gaan over het vermijden van ongewenste, risicovolle afhankelijkheden of over groene technologie. Strategische autonomie kan ook onmisbaar blijken voor het hebben van goedbetaalde en veilige banen. De voordelen van economische vooruitgang moeten echter ook eerlijk kunnen worden verdeeld en sociaal duurzaam zijn. Van Apeldoorn pleitte er daarom voor strategische autonomie ook een kans te laten zijn om het Europese sociale model te versterken in plaats van het alleen maar in stand te houden. Het versterken van de industriebeleidsstrategie zou daarmee ook dit bredere sociale doel moeten dienen, aldus Van Apeldoorn.

Sessie IV: Democratie en rechtsstaat in Europa: de weg vooruit

Deze vierde sessie werd voorgezeten door mevrouw Éliane Tillieux. De sessie over democratie en rechtsstaat in Europa was bedoeld als een interactieve sessie met een panelgesprek en debat met de zaal.

De openingsspreker was de heer Didier Reynders, Eurocommissaris voor Justitie. Hij ging onder andere in op de landenrapporten die de Europese Commissie jaarlijks uitbrengt over de rechtsstaat in Europa. Verder had hij aandacht voor de rechtsstaatssituatie van diverse kandidaat-lidstaten. Er werd gesproken over de rapportages over Albanië, Noord-Macedonië, Montenegro en Servië.

Na de toespraak van de heer Reynders volgde er een interactief debat met een expertpanel. Daarin zaten Rob Heirbaut (journalist), Koen Lenaerts (voorzitter van het Hof van Justitie van de Europese Unie), Françoise Tulkens (emeritus-hoogleraar en voormalig rechter van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens), en Arnoud van Waeyenberge (Hoogleraar aan het HEC te Parijs). Dat panelgesprek ging onder andere over het conditionaliteitsmechanisme dat relatief nieuw is in de EU. Ook werd ingegaan op het belang van waarden voor de diversiteit van lidstaten in de Europese Unie. De rol van het Hof van Justitie van de Europese Unie werd hierbij ook aangestipt. Het Hof speelt geen proactieve rol. De deelnemers zijn het erover eens dat juist de nationale parlementen van de lidstaten een proactieve rol op zich kunnen nemen in de discussie over democratie en rechtsstaat in de EU. Vrije pers, eerlijke verkiezingen,

burgerrechten, mediavrijheid en respect voor de rechtspraak mogen niet voor vanzelfsprekend worden aangenomen.

Tijdens het interactieve debat waaraan 13 sprekers van de deelnemende parlementen het woord vroegen, werden verschillende onderwerpen besproken, waaronder: het belang van het respecteren van de waarden die zijn vastgelegd in Artikel 2 van het Verdrag van de Europese Unie, de rol van het Europees Hof van Justitie en de noodzaak voor lidstaten om de beslissingen van het hof uit te voeren, de scheiding der machten en het risico dat politiek gemotiveerde aanvallen op de rechtsstaat met zich meebrengen, de dreigingen die corruptie en aanvallen op mediavrijheid vormen, de noodzaak om toegang tot justitie voor iedereen te waarborgen, en de positieve impact die civiel en politiek onderwijsprogramma's op scholen zouden kunnen hebben.

Gedurende het debat benadrukten leden ook het respect voor de rechtsstaat als een essentieel criterium voor de toetredingsonderhandelingen met EU-kandidaat-lidstaten, en uitten zij bezorgdheid over de integriteit van verkiezingsprocessen en de dreiging van desinformatie en inhoud gegenereerd door Kunstmatige Intelligentie, met name voorafgaand aan de Europese Parlementsverkiezingen in 2024.

4. Vaststelling van de contributies en conclusies van de LXXI COSAC

Tijdens de sluitingssessie werden de contributies en de conclusies van de LXXI COSAC vastgesteld. De LXXI COSAC werd afgesloten met een doorkijkje naar de LXXII COSAC in Budapest, Hongarije. De COSAC-voorzittersbijeenkomst zal plaatsvinden op 28 en 29 juli 2024, de plenaire COSAC zal plaatsvinden op 27, 28 en 29 oktober 2024. Onderwerpen die hier voorzien zijn, zijn de demografische situatie van Europa, de arbeidsmarkt en EU-uitbreiding.

Namens de delegatie,

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken van de Eerste Kamer,
Van Apeldoorn

De delegatieleider namens de vaste commissie voor Europese Zaken van de Tweede Kamer,
Van Hijum